

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2024-04-09

Dnr UFV 2024/180

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Kulturdepartementet

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Evelina Thåqvist

Telefon
018-471 2237

www.uu.se
evelina.thaqvist@uu.se

Remiss av SOU 2023:68 Som om vi aldrig funnits - exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar expertgruppens yttrande som sitt svar på rubricerad remiss

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över rubricerad remiss. Yttrandet har utarbetats av en expertgrupp bestående av universitetslektor Constanze Ackermann-Boström institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, universitetslektor Thomas Ekstrand teologiska institutionen, universitetslektor Daniel Nilsson Ranta institutionen för socialt arbete, och universitetslektor Riitta-Liisa Valijärvi institutionen för moderna språk. Uppsala universitet överlämnar expertgruppens yttrande som sitt svar på remissen.

Beslut i detta ärende har i rektors frånvaro fattats av undertecknad prorektor i närvaro av ställföreträdande universitetsdirektör Per Abrahamsson, efter föredragning av utbildningsledare Evelina Thåqvist och Lars Hagborg. Närvarande därutöver var Uppsala studentkårs ordförande Anton Sánchez Sulejmani.

Coco Norén

Evelina Thåqvist

UPPSALA
UNIVERSITET

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Evelina Thåqvist

Telefon
018-471 2237

www.uu.se

evelina.thaqvist@uu.se

YTTRANDE

2024-04-09 Dnr UFV 2024/180

Remiss av SOU 2023:68 Som om vi aldrig funnits - exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset

Övergripande generella synpunkter

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över rubricerad remiss. Yttrandet har utarbetats av en expertgrupp bestående av universitetslektor Constanze Ackermann-Boström institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, universitetslektor Thomas Ekstrand teologiska institutionen, universitetslektor Daniel Nilsson Ranta institutionen för socialt arbete, och universitetslektor Riitta-Liisa Valijärvi institutionen för moderna språk.

Uppsala universitet tillstyrker i huvudsak utredningens förslag men med följande synpunkter.

Svenska kyrkan och staten

Som helhet är utredningen väl genomförd. Utredningens kyrkohistoriska analyser är genomgående väl genomförda, diskuterar det relevanta forskningsläget och sammanfattar källäget på ett trovärdigt och rimligt sätt.

Utredningen klargör på ett förtjänstfullt sätt den inte helt okomplicerade relationen mellan kyrka och stat under tiden före de förändrade relationerna mellan Svenska kyrkan och staten år 2000. Det är därför klokt att som utredningen gör i stället utgå från de drabbades perspektiv. Kyrkans agerande måste i allt väsentligt betraktas som en del av statsmaktens agerande eller i varje fall som något som skedde med statens goda minne eller på dess uppdrag.

Språket

Meänkieli är idag ett så kallat hotat språk vilket innebär att det finns risk att språket inte finns kvar i framtiden eftersom antalet talare minskar kraftigt. På grund av den långvariga assimilationspolitiken uppstod ett språkskifte bland tornedalingar, kväner och lantalaiset. De yngre generationerna fick inte lära sig meänkieli via sina föräldrar eftersom meänkieli hade undanträngts från det offentliga rummet till förmån av svenskan.

I kapitel 12 konstaterar utredningen att ”samhörigheten inom gruppen har skadats eller försvagats som en följd av att minoritetens språk och kultur skambelagts” med följden att splittring ”uppkommit inom minoriteten kring synen på assimileringen och dess följder” (556). Även om det i materialet finns stöd för en sådan slutsats så innebär tolkningen att personer med positiva erfarenheter av t ex assimilering osynliggörs. De personer inom minoriteten som motsätter sig utredningens tolkning stigmatiseras. Urvalsformen för utredningen kan medföra att en viss typ av upplevelser gynnas och här hade utredningen kunnat presentera alternativa tolkningar. Minoriteten är inte en röst eller en åsikt och alternativa tolkningar och erfarenheter kommer inte fram i utredningen. Tolkningarna av detta historiska skede måste därför inrymma fler än de som utredningen redovisar.

Kommentarer och ändringsförslag

Uppsala universitet har inga avgörande invändningar mot utredningens förslag. Förståelsen av försoningsprocesser ansluter till etablerade modeller som har tillämpats tidigare. Utredningen berör flera exempel på sådana försoningsprocesser. De ansluter också sakligt sett till en lång teologisk forskningstradition om försoningsförståelser. De åtgärder som utredningen föreslår är inte avsedda att i första hand befria staten från skuld. I vad mån de kan leda till en förlåtelse i någon form är en fråga som ytterst sett handlar om varje enskild individs mottagande av försoningsprocessen. Det kan alltid diskuteras om föreslagna åtgärder är tillräckliga eller inte, men det övergripande intrycket är att de är relevanta inom ramen för etablerade förståelser av vad försoning innebär. Utredningens förslag till åtgärder är därför adekvata i relation till ambitionen att söka försoning.

Utredningen har också uttryckt en väl avvägd balans mellan uppgiften att ta ställning till statens ansvar och det faktum att vissa aktörer inte är eller inte längre är statliga. Det är därför rimligt att utredningen innehåller en uppmaning till Svenska kyrkan att också erkänna sin del i statens assimileringspolitik.

I nuvarande offentlig kommunikation används *tornedalingar* som ett samlingsbegrepp för alla meänkielitalande grupper. För att synliggöra de andra två meänkielitalande grupperna och även öka kunskap om språklig variation av meänkieli bör den officiella beteckningen för minoriteten vara *tornedalingar, kväner och lantalaiset*. Remissgruppen ställer sig därmed bakom förslaget att *Ett erkännande av kväner och lantalaiset som en del av den nationella minoriteten tornedalingar* (14.6.2)

YTTRANDE

2024-04-09

Dnr UFV 2024/180

Under rubriken *Stöd till etablerandet av ett huvudmuseum* (14.6.3) framförs att det finns ett behov av ett museum och under rubriken *Stöd till etablerandet av ett informationscentrum* (14.6.4) påtalas behovet av ett informationscentrum. Förslaget om att inrätta ett mänskliskt museum och minnescentrum har flera dimensioner. Å ena sidan kan en sådan institution bidra till att synliggöra minoriteten, skapa och sprida information och bidra till att bevara kulturarvet. Å andra sidan finns det en risk för att särinstitutioner leder till exotisering och mytbildning av minoriteter. Departementet behöver därför sorgfälligt värdera för- och nackdelar med detta förslag.

Vidare ställer sig Uppsala universitet bakom förslaget om *Utökat utbud och förhöjd kvalitet inom public service* (14.6.7). Forskning har visat att kulturell och aktivitetsbaserad holistisk inlärning fungerar som ett stöd i språkrevitalisering. För att säkerställa detta bör statsanslagen vara tillräckliga och permanenta.

Under rubriken *Utredning i syfte att utreda minoritetens status som urfolk* (14.10.3) framförs tanken om att utreda i vad mån minoriteten kan klassas som urfolk. Här lyfts jakt, fiske, mark och vatten. Uppsala universitet anser att andra viktiga kulturbärande aktiviteter så som slöjd, musik och matlagning saknas.

Uppsala universitet ställer sig bakom förslagen som syftar till att öka forskningssatsningar för minoritetens historia, språk och samhälle.

Ett systematiskt utbildnings- och forskningssamarbete skulle komma att stärka utbildning och forskning om nationella minoritetsspråk.